

УДК 336.77.63.061.5

DOI <https://doi.org/10.32782/pdau.eco.2024.1.10>

ОЦІНКА РИЗИКІВ ПРИ ВЕДЕННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Махмудов Ханлар Зейналович

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри підприємництва і права,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0003-2287-1467

Михайлова Олена Сергіївна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва і права,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-5920-5145

Писаренко Світлана Валеріївна

кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва і права,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0003-4575-1417

Оцінка ризиків у підприємницькій діяльності є ключовою для сучасних підприємств у контексті постійного бізнес-середовища, що змінюється. Дослідження ризиків дозволяє підприємствам виявляти, аналізувати та ефективно управляти небезпеками, які можуть виникнути в процесі їхньої діяльності. Оцінка ризиків включає ідентифікацію потенційних загроз, аналіз імовірності їх виникнення та впливу на бізнес, а також розробку стратегій мінімізації та управління цими ризиками. Вивчення цієї теми допоможе підприємствам підвищити свою конкурентоспроможність, запобігти фінансовим втратам, а також адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Основні ключових аспектів, які підкреслюють важливість дослідження даного напрямку є швидкоплинність ринкового середовища, сучасний бізнес функціонує в умовах надзвичайно швидких змін у ринковому середовищі. Технологічні інновації, зміни в споживчих вподобаннях, економічні коливання та інші фактори значно впливають на бізнес. Вчасне виявлення і оцінка ризиків дозволяє компаніям швидко адаптуватися до змін та залишатися конкурентоспроможними. Вплив глобалізації відкриває для бізнесу нові можливості, але й приносить нові ризики, такі як валютні коливання, політична нестабільність в різних країнах, ризики порушення ланцюжків постачання тощо. Дослідження ризиків допомагає підприємствам враховувати ці фактори при плануванні міжнародної діяльності. Постійним ризик фактором є посилення конкуренції як на місцевому, так і на глобальному рівнях. Виявлення і управління конкурентними ризиками є критично важливими для збереження і зміцнення ринкових позицій. Ризики, пов'язані з технологічними інноваціями, такі як цифровізація, штучний інтелект, блокчейн та інші, відкривають нові можливості, але й несуть певні ризики. Недостатнє розуміння або неправильне використання нових технологій може призвести до значних втрат. Необхідно відмітити ризик економічних коливання, кризи та інші макроекономічні фактори, що можуть значно впливати на бізнес. Дослідження ризиків допомагає підприємствам прогнозувати можливі негативні сценарії та розробляти стратегії для мінімізації їхнього впливу. Зміни в законодавстві та регуляторних вимогах можуть суттєво вплинути на підприємницьку діяльність. Вчасне виявлення таких ризиків та підготовка до них дозволяє уникнути штрафів, судових позовів та інших неприємних наслідків. Також зростає важливість сталого розвитку. Сучасні тенденції спрямовані на підвищення уваги до сталого розвитку та екологічної відповідальності. Невраховання екологічних ризиків може призвести до репутаційних втрат та негативних фінансових наслідків. Фактором ризику який є характерним в останній час є зростання залежності від інформаційних технологій підвищує ризики кіберзагроз. Дослідження ризиків в цій сфері допомагає підприємствам захистити свої дані та уникнути значних фінансових втрат. Отже, дослідження ризиків підприємницької діяльності полягає у необхідності забезпечення стійкості бізнесу в умовах постійних змін та невизначеностей. Ретельне дослідження ризиків допомагає підприємствам ефективно управляти потенційними загрозами, приймати обґрунтовані рішення та забезпечувати сталий розвиток своїх компаній.

Ключові слова: ризики, ризикові ситуації, оцінка ризиків, підприємницькі ризики, управління ризиками.

Hanlar Makhmudov, Olena Mykhailova, Svitlana Pisarenko
Poltava State Agrarian University

ASSESSMENT OF RISKS WHEN CONDUCTING BUSINESS ACTIVITIES

Business risk assessment is key for today's businesses in the context of a constantly changing business environment. Risk analysis allows enterprises to identify, analyze and effectively manage the dangers that may arise in the course of their activities. Risk assessment includes identification of potential threats, analysis of the likelihood of their occurrence and impact on business, as well as development of strategies for minimizing and managing these risks. Studying this topic will help enterprises to increase their competitiveness, prevent financial losses, and also adapt to changes in the external environment. The main key aspects that emphasize the importance of research in this direction are the rapidity of the market environment, modern business functions in conditions of extremely rapid changes in the market environment. Technological innovations, changes in consumer preferences, economic fluctuations and other factors significantly affect business. Timely detection and assessment of risks allows companies to quickly adapt to changes and remain competitive. The impact of globalization opens up new opportunities for business, but also brings new risks, such as currency fluctuations, political instability in different countries, risks of disruption of supply chains, etc. Risk analysis helps entrepreneurs consider these factors when planning international operations. A constant risk factor is increased competition both at the local and global levels. Identifying and managing competitive risks is critical for maintaining and strengthening market positions. Risks associated with technological innovations, such as digitalization, artificial intelligence, blockchain and others, open up new opportunities, but also carry certain risks. Insufficient understanding or incorrect use of new technologies can lead to significant losses. It is necessary to note the risk of economic fluctuations, crises and other macroeconomic factors that can significantly affect business. Risk analysis helps entrepreneurs predict possible negative scenarios and develop strategies to minimize their impact. Changes in legislation and regulatory requirements can significantly affect business activities. Timely detection of such risks and preparation for them allows you to avoid fines, lawsuits and other unpleasant consequences. The importance of sustainable development has also increased. Modern trends are aimed at increasing attention to sustainable development and environmental responsibility. Ignoring environmental risks can lead to reputational losses and negative financial consequences. A risk factor that is characteristic recently is the growing dependence on information technologies, which increases the risks of cyber threats. Investigating risks in this area helps businesses protect their data and avoid significant financial losses. Therefore, the study of the risks of entrepreneurial activity consists in the need to ensure the stability of business in conditions of constant changes and uncertainties. Thorough risk research helps entrepreneurs effectively manage potential threats, make informed decisions, and ensure the sustainable development of their companies.

Keywords: risks, risk situations, risk assessment, business risks, risk management.

Вступ. У сучасних нестабільних економічних умовах ризик стає ключовим аспектом для будь-якої підприємницької діяльності, що потребує особливої уваги при плануванні її розвитку. З розвитком підприємницької діяльності неможливо уникнути ризиків, особливо у процесі зростання. Не завжди керівництву вдається успішно розв'язати ризикові ситуації, що може призвести до негативних наслідків. Економічні, фінансові та політичні умови в Україні створюють ризики для всіх видів підприємств. Важливо зауважити, що ризики існують постійно, навіть в умовах сприятливого розвитку підприємства, і вони мають значний вплив на його діяльність. Саме аналіз та оцінка ризиків, та урахування можливих наслідків є вирішальними для забезпечення ефективності економічної діяльності підприємств.

Матеріали та методи. Ризик – це складна категорія, що включає як об'єктивні, так і суб'єктивні аспекти. Це оцінка ймовірності відхилення реального результату від очікуваного, зважаючи на вплив керованих і некерованих чинників, ступінь невдачі,

а також невизначеність у можливому виході або під час ухвалення рішення [1, с. 22–28.]

Варто зазначити, що існують загальні ризики, які стосуються всіх підприємств, а також індивідуальні ризики, що є специфічними для кожної галузі. Це обумовлює необхідність дослідження цього питання для кожної сфери окремо. У сучасній літературі можна натрапити на різноманітні визначення терміну «ризик», що ускладнює розуміння цього явища. Ризик часто розглядають як ситуацію, ймовірність або подію [3, с. 74; 5, с. 153].

Підприємницький ризик означає можливість зазнати збитків у будь-яких сферах діяльності, пов'язаних із виробництвом товарів або послуг, через додаткові витрати або нижчі доходи, ніж передбачено. Це включає ризик повної або часткової втрати майна або грошових коштів, а також імовірність банкрутства, яка є характерною для сучасних ринкових умов [6].

При вирішенні питань економічної діяльності підприємці повинні оцінити рівень ризику та

потенційний розмір збитків. Основна мета оцінки ризику полягає в узгодженні рішення щодо того, чи доцільно вкладати час і гроші у конкретну справу. Ризик вимірюється за допомогою факторів, які можуть призвести до невдачі у певній діяльності компанії. Якщо потенційний прибуток переважає ризик, то компанія розпочинає реалізацію проєкту. У разі невдачі проєкт зазвичай не матеріалізується.

Вимірювання ризиків у підприємницькій діяльності має численні переваги. Власники бізнесу можуть передбачити, чи буде конкретний проєкт прибутковим. Вони також можуть виявити можливі джерела втрат і вжити заходів для їх уникнення. Оцінка ризиків допомагає інвесторам визначити, у які компанії вони мають інвестувати. Аналіз ризиків допомагає підприємцям вибирати сфери для розвитку свого бізнесу та обмеження своєї діяльності.

Результати. Детальний аналіз наукових джерел дав можливість виокремити кілька підходів до оцінки ризиків, з якими стикаються підприємства. Отже, можна виділити найбільш ефективні та відомі методи їх оцінки: експертні, аналітичні, статистичні оцінки, сценарійний аналіз та економіко-статистичні підходи. Під час оцінки ризиків важливо не лише ідентифікувати їх виникнення, а й виявляти, які домінують серед них. Розробка класифікації можливих втрат залежно від їх впливу на діяльність підприємства є цілком доцільною (табл. 1).

Кожен із підходів до оцінки ризиків у сфері підприємництва має свої переваги і недоліки. На жаль, не існує «ідеального» методу, який би забезпечив 100%-ву точність у визначенні всіх підприємницьких ризиків. Це зумовлено самою природою ризи-

ків, оскільки завжди існує ступінь невизначеності та непередбачуваності. Проте підприємства мають постійно моніторити ситуацію та прогнозувати можливі ризики. Найбільш ефективний підхід полягає в комплексному використанні кількох методів одночасно. За результатами таких досліджень керівництво підприємства матиме більш повне розуміння поточної ситуації та можливих ризиків.

На сьогодні ризики в аграрному секторі можуть включати такі чинники, як негода (поширення засухи або повені), коливання цін на сільськогосподарську продукцію, зміни в законодавстві щодо сільського господарства, проблеми з наявністю робочої сили та технологічні виклики. Аналіз ризиків – це процес ідентифікації, оцінки та управління ризиками, які можуть вплинути на успішність діяльності аграрного підприємства. Основні кроки, які можна виконати для проведення аналізу:

1. Ідентифікація ризиків: почніть з ідентифікації потенційних ризиків, які можуть виникнути на вашому аграрному підприємстві. Це можуть бути погодні умови, хвороби та шкідники, цінні коливання, політичні чи економічні чинники тощо.

2. Оцінка ризиків: після ідентифікації ризиків оцініть ймовірність їх виникнення та потенційний вплив на ваше підприємство. Використовуйте методи, такі як матриці ризиків або аналіз SWOT, для кваліфікованої оцінки ризиків.

3. Планування стратегій зменшення ризиків: розробка конкретних стратегій для зменшення впливу імовірних ризиків. Це може включати укладання угод на страхування врожаю, диверсифікацію вирощування культур, використання сучасних агротехнологій тощо.

Таблиця 1

Методи оцінки ризиків у діяльності підприємств

Типи методів	Характеристика
Аналітичний метод	Проводиться аналіз взаємозв'язку підприємства з факторами ризику через побудову діаграм залежності та визначення критичних показників.
Статистичний метод	Оцінка рівня конкретного ризику проводиться шляхом аналізу статистичних даних щодо діяльності підприємства
Експертний метод	Грунтується на аналізі експертних даних, що стосуються діяльності підприємства у відповідній галузі. Проводиться оцінка ймовірності виникнення конкретних подій та затрат.
Економіко-статистичний метод	Дозволяє встановити рівень фінансового ризику, а також визначити дисперсію, середньоквадратичне відхилення і коефіцієнт варіації.
Метод доцільності витрат	Розподіляє витрати, що здійснює підприємство.
Розрахунково-аналітичний метод	Включає використання прикладних математичних моделей при оцінці ризиків.
Метод аналогів	Дозволяє встановити рівень ризику для конкретних і найбільш масових операцій підприємства, базуючись як на власному досвіді, так і на досвіді конкурентів.
Метод Монте-Карло	Використовує імітаційні моделі для створення різних сценаріїв. При застосуванні цього методу розглядаються такі параметри, як чистий дисконтований дохід та інтегральний вплив.

Джерело: [2; 4]

4. Визначення пріоритетів: необхідно визначити, які ризики є найбільш значущими для вашого підприємства та надати їм пріоритет для подальшого управління.

5. Моніторинг та контроль: постійний моніторинг ризиків та впровадження необхідних заходів для їх управління. Аналіз результатів та внесення коректив до стратегій зменшення ризиків за необхідності.

Проведення аналізу ризиків допоможе вашому аграрному підприємству бути готовим до можливих негативних подій та забезпечити стабільність та успішність вашої діяльності.

Щоб зменшити ці ризики, важливо планувати та вибудовувати стратегії управління ризиками, використовувати нові технології та бути обізнаними в останніх тенденціях у галузі сільського господарства.

1. Кліматичні зміни: ризик зміни кліматичних умов, включаючи несприятливі погодні умови, може призвести до збитків.

2. Правове середовище: нормативно-правова база, оподаткування та нагляд за діяльністю можуть становити ризики для аграрних підприємств.

3. Економічне середовище: циклічна чи сезонна діяльність, обсяги ринку, рівень конкуренції та відносини з постачальниками та покупцями.

4. Інституційне середовище: різноманітність та розвиненість інститутів господарювання, організація регіонального управління.

5. Географічне середовище: стан ґрунтів, клімат регіону, водні ресурси.

6. Соціальне середовище: рівень зайнятості населення, умови праці та охорона праці, соціальна захищеність працівників.

7. Політичне середовище: державна політика, програми державної допомоги, вимоги щодо охорони довкілля.

8. Технологічне середовище: рівень розвитку технологій, ставлення до інновацій, рівень розвитку науки.

9. Технічне середовище: забезпеченість підприємств матеріальними ресурсами, ступінь зносу основних фондів.

10. Технологічні виклики: швидкий розвиток технологій у галузі сільського господарства може створювати виклики для сільськогосподарських підприємств, оскільки вони повинні постійно оновлювати свої методи та обладнання, щоб залишатися конкурентоспроможними.

Крім того, 2023 року, окрім війни, аграрії зіткнулися з такими викликами, як надлишок зерна через високий урожай попереднього року, дефіцит насіння, складність з логістикою, а також брак сільськогосподарської та кваліфікованих кадрів.

Ці ризики потребують постійного моніторингу та аналізу, щоби своєчасно реагувати та мінімізувати потенційні збитки. Управління ризиками в аграрному секторі – це комплексне завдання, яке потребує уваги до багатьох чинників як зовнішніх, так і внутрішніх.

Також пропонуємо виділити частину ризиків, які важко спрогнозувати та розробити довгострокову стратегію їх подолання.

1. Ризик цінової волатильності: ціни на зерно можуть коливатися залежно від погодних умов, попиту та пропозиції на ринку, геополітичних подій тощо. Це може вплинути на прибутковість та вартість запасів.

2. Ризик валютних коливань: якщо ви торгуєте зерном на міжнародному ринку, ви підпадаєте під ризик валютних коливань, які можуть вплинути на вартість вашої торгівлі. Зміни валютних курсів можуть вплинути на вартість експортованого зерна. Негативні коливання можуть зменшити прибуток від угоди.

3. Ризик виробничих проблем: проблеми з вирощуванням, зберіганням або транспортуванням зерна можуть призвести до втрати якості або кількості продукції.

4. Ризик регуляторної зміни: зміни у законодавстві або тарифах можуть вплинути на умови торгівлі зерном та призвести до фінансових втрат.

5. Ризик кредитної недостатності: якщо ви використовуєте кредити для фінансування торгівлі зерном, ризик неплатоспроможності позичальника може призвести до фінансових проблем.

Ці ризики можуть бути керованими за допомогою аналізу ринку, диверсифікації портфелю, захисту від коливань цін та інших стратегій управління ризиками, використання страхування та фінансовим плануванням, а також застосуванням сучасних технологій для підвищення продуктивності та стійкості сільськогосподарських підприємств.

До них ми можна віднести:

1. Автоматизація та роботизація: впровадження автоматизованих систем та роботів у сільському господарстві може вимагати значних інвестицій та навчання персоналу для ефективного використання цих технологій.

2. Електронне обладнання: використання сенсорів та зв'язаних пристроїв для моніторингу урожаю, ґрунту, води та тварин може допомогти у покращенні управління сільськогосподарськими процесами, але вимагає високої технічної компетентності.

3. Штучний інтелект та машинне навчання: використання алгоритмів штучного інтелекту для прогнозування врожаю, оптимізації вирощування та управління ризиками може вимагати спеціалізованих знань та ресурсів.

4. Генетична модифікація та біотехнології: використання генетично модифікованих організмів для поліпшення врожайності та стійкості до шкідників може спричинити етичні та екологічні проблеми, які потребують уважного вирішення.

5. Використання даних та аналітика: збір та аналіз великих обсягів даних про вирощування, погодні умови та ринкові тенденції може допомогти в ухваленні кращих управлінських рішень, але вимагає високої обробки даних та кібербезпеки.

При розробці стратегії подолання ризиків окрім загальної стратегії варто розробити окремі продуктові стратегії, які характерні для окремого продукту чи групи товарів підприємства. Наприклад, щоби подолати ризики при торгівлі зерном, можна застосувати кілька стратегій:

1. Диверсифікація: розгляньте можливість розподілу ризиків, інвестуючи в різні види зернових культур або ринки. Це допоможе зменшити вплив негативних подій на ваші інвестиції та знизити залежність від одного виду продукції чи ринку.

2. Використання ф'ючерсів та опціонів: це може допомогти захистити ваші позиції від цінних коливань та зменшити ризики.

3. Відстрочка платежів основного боргу за кредитами на 12 місяців зі збереженням пільгової ставки.

4. Аналіз ринку: проведення ретельного аналізу ринку, включаючи погодні умови, попит та подання, геополітичні фактори та інші чинники, що можуть вплинути на ціни зерна.

5. Укладання контрактів: укладання контрактів з надійними партнерами та включення до них умов щодо вирішення можливих конфліктів може допомогти зменшити ризики неплатоспроможності або невиконання угод.

6. Страхування: розгляньте можливість страхування вантажу, щоб захистити себе від можливих втрат внаслідок пошкоджень вантажу або інших негативних подій. Агросстрахування – для захисту від втрат через непередбачені обставини, такі як погодні умови або хвороби рослин та тварин.

7. Скорочення витрат: перехід більш дешеві складники виробництва.

8. Запуск програми власного виробництва – наприклад, насінництво або теплиці.

Наприклад, при обранні стратегії диверсифікації, аграрні підприємства стають більш стійкими до економічних «шоків», що підвищує їхню конкурентоспроможність і сприяє сталому розвитку сільських територій.

Диверсифікація в аграрному секторі має як переваги, так і потенційні вади. Плюси диверсифікації:

1. Зниження ризиків: різноманітність продукції і ринків збуту допомагає знизити залежність від дже-рела доходу.

2. Збільшення доходу: диверсифікація може призвести до збільшення загального доходу за рахунок доступу до нових ринків та клієнтів.

3. Більш ефективне використання ресурсів: розширення асортименту продукції дозволяє повніше використовувати наявні ресурси.

4. Стійкість до економічних шоків: підприємства з диверсифікованою структурою краще витримують тимчасові економічні труднощі.

5. Інновації та розвиток: впровадження нових продуктів та послуг сприяє інноваційному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності.

Мінуси диверсифікації:

1. Управлінська складність: управління диверсифікованим підприємством вимагає більш складних навичок і систем.

2. Високі витрати: розширення асортименту продукції або вхід на нові ринки може вимагати значних інвестицій.

3. Ризик неефективності: не всі диверсифікаційні стратегії виявляються успішними, що може призвести до втрат.

4. Відвернення уваги: фокус на нових напрямках може відволікти від основного бізнесу, знижуючи його ефективність.

5. Конфлікт інтересів: різноманітність діяльності може призвести до конфлікту інтересів усередині компанії.

Важливо пам'ятати, що диверсифікація має бути частиною обдуманого стратегії, що базується на ретельному аналізі ринку та внутрішніх можливостей підприємства. Вона повинна поєднуватися з чітким розумінням цілей та здатності компанії, щоб уникнути потенційних недоліків та максимізувати переваги.

В аграрному секторі існує кілька основних видів страхування, які допомагають сільськогосподарським підприємствам захистити свої активи та врожаї від ризиків. Основні види страхування в аграрному секторі включають:

Страхування врожаю: цей вид страхування захищає сільськогосподарські культури від ризиків, таких як погода (засуха, повені, град), хвороби та шкідники. Воно допомагає компенсувати втрати врожаю та забезпечує фінансову стабільність сільськогосподарським виробникам.

Страхування тварин: цей вид страхування захищає тваринницькі ферми від ризиків, пов'язаних зі смертю тварин, хворобами, крадіжками та іншими негативними подіями. Воно допомагає зменшити фінансові втрати в разі непередбачуваних обставин.

Страхування майна: цей вид страхування захищає сільськогосподарські підприємства від ризиків,

пов'язаних із пошкодженням або втратою майна, такого як будівлі, обладнання, транспортні засоби тощо. Воно допомагає відновити втрачене майно та забезпечує фінансовий захист.

Страховання відповідальності: цей вид страхування захищає сільськогосподарські підприємства від відповідальності за можливі шкоди, заподіяні третім особам. Воно допомагає компенсувати фінансові втрати в разі судових позовів або вимог відшкодування шкоди.

Ці види страхування можна реалізувати на сільськогосподарських підприємствах для зменшення ризиків та забезпечення фінансового захисту у разі непередбачуваних подій.

Висновки. Управління ризиками в аграрному секторі – це важливий аспект для забезпечення сталості та розвитку сільськогосподарського виробництва. В умовах пандемій та війни, як і в інші періоди, аграрний сектор зіштовхується з різними ризиками, які можуть впливати на виробництво та економічну стабільність. Основними напрямками для зниження впливу ризиків у розробці кожної зі стратегій можна виділити низку методів. Ці методи допомагають аграрним підприємствам адаптуватися до умов, що змінюються, і мінімізувати потенційні збитки. Крім того, важливо брати до уваги і роль держави в управлінні інституційними ризиками, забезпечуючи визначеність та передбачуваність зовнішнього та внутрішнього інституційного середовища.

В аграрному секторі існує безліч ризиків, які можуть впливати на стійкість та продуктивність підприємств. Для зниження ризиків можна вжити таких заходів:

1. Розробка рекомендацій для галузі за умов поширення епідемій.
2. Створення кадрових резервів на підприємствах агропромислового комплексу.
3. Залучення працівників з інших галузей та студентів аграрних ВНЗ для роботи в галузі.

4. Контроль за цінами на продовольство, щоб запобігти необґрунтованому завищенню.

5. Пільгове кредитування та програма «Лізингу» для нівелювання витрат сільгоспідприємств.

6. Субсидування залізничних перевезень, поліпшення логістики.

7. Підтримка заходів щодо імпортозаміщення по всьому ланцюжку виробництва.

Ці заходи допомагають аграрним підприємствам адаптуватися до умов, що змінюються, і мінімізувати потенційні збитки. Важливо також враховувати методи управління ризиками, такі як ухилення від ризиків, локалізація ризиків, диверсифікація та компенсація ризиків. Це включає страхування, створення резервів, стратегічне планування і навчання персоналу.

Оцінка ризиків дозволить підприємцю отримати низку переваг, а саме – сприятиме обранню правильної стратегії, розумінню потенційних загроз та можливостей, що можуть вплинути на його бізнес. Це дозволить ухвалювати обґрунтовані та обдумані рішення. Також відбудеться зменшення негативних наслідків через ідентифікацію та оцінку ризиків, що дозволить підприємцю підготуватися до можливих негативних сценаріїв та вжити заходів для зменшення їх впливу на бізнес. Також оцінка ризиків збільшить ефективність управління. Ретельне вивчення ризиків допомагає підприємцю виявити слабкі місця в управлінні та зробити все для їх виправлення. Це сприяє покращенню ефективності та результативності діяльності. Оцінка ризиків при здійсненні підприємницької діяльності захистить від непередбачуваних обставин. Оцінка ризиків дозволяє підприємцю бути готовим до непередбачених обставин та швидко реагувати на зміни в оточенні. Також це сприятиме залученню інвесторів та партнерів, які часто цінують підприємців, що виявляють уважність до ризиків та мають чіткий план управління ними. Оцінка ризиків може збільшити довіру та зацікавленість потенційних інвесторів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Диба М. І. Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 365. С. 22–28.
2. Данчук В. Д., Козак Л. С., Данчук М. В. Стрес-тестування підприємницької діяльності підприємства з використанням синергетичного методу оцінювання ризиків. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9 (171). С. 189–198.
3. Немченко В. В., Зеленька В. В. Ризики інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства. *Економіка харчової промисловості*. 2015. Т. 7. Вип. 4. С. 73–79.
4. Пікус Р. В. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 598 с.
5. Письменна Т. В. Фінансові ризики в господарській діяльності підприємства. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 3(27). С. 151–158.
6. Чуприна І. В. Поняття та класифікація ризиків в підприємницькій діяльності. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. 2012. № 4. С. 187–193.

REFERENCES:

1. Dyba M. I. (2008) The essence and types of financial risks in the enterprise's risk management system. *Visnyk of the Lviv Polytechnic National University*. No. 365. P. 22–28. [in Ukrainian].
2. Danchuk V. D., Kozak L. S., Danchuk M. V. (2015) Stress-testing of the entrepreneurial activity of the enterprise using the synergistic method of risk assessment. *Actual problems of the economy*. No. 9 (171). P. 189–198. [in Ukrainian].
3. Nemchenko V. V., Zelenyak V. V. (2015) Risks of innovation and investment activity of the enterprise. *Economics of the food industry*. Vol. 7. Issue 4. P. 73–79. [in Ukrainian].
4. Pikus R. V. (2010) Financial risk management: education. manual. Kyiv: Znannia, 598 p. [in Ukrainian].
5. Pismenna T. V. (2015) Financial risks in the economic activity of the enterprise. *Visnyk of Zaporizhzhya National University. Economic sciences*. No. 3(27). P. 151–158. [in Ukrainian].
6. Chupryna I. V. (2012) The concept and classification of risks in entrepreneurial activity. Collection of Scientific Works of VNAU. *Series: Economic sciences*. No. 4. P. 187–193. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 18.02.2024